

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

Страсбург, 13 серпня 2009 року

Спільна програма Ради Європи та Європейської Комісії
Прозорість і ефективність судової системи України

Оцінювальний звіт

Автори	Яніка Юндас, менеджер інформаційно-технологічних проєктів, Центр реєстрів та інформаційних систем Йоган Вільтванк, директор Служби судової інформації Нідерландів
Замовник	Рада Європи

*Проект фінансується Європейським Союзом спільно з Радою Європи. Цей документ підготовлений за сприяння Європейського Союзу. Зміст цього документу не обов'язково віддзеркалює погляди Європейського Союзу або Ради Європи.
У випадку розбіжностей між англійською та українською версіями представленої експертизи, англійська версія має переважну силу*

Історія розробки документу				
Версія	Дата	Автор	Опис	Примітки
0.1	24.04.09	Й.Вільтванк	Перші начерки	
0.2	12.05.09	Я. Юндас	Проект	
0.3	24.05.09	Й.Вільтванк	Проект	
0.4	29.05.09	Я. Юндас	Проект	
0.5	12.06.09	Й.Вільтванк	Проект	
1.0	7.07.09	Й.Вільтванк	Остаточний варіант	
1.1	13.07.09	Я. Юндас	Остаточний варіант	

Використані документи	
«Аналіз порядку судового документообігу Державної судової адміністрації України»	Ендрю Урбан 30.06.2008
«Зміцнення стратегії запровадження національної системи документообігу в судах»	Норріс Стассі 25.06.2008
Оцінки систем, використовуваних судами України («Тета», «Юртех», Квазар-Мікро)	Іван Шерстюк Травень 2009 р.

По додаткову інформацію звертайтеся до:

Legal and Human Rights Capacity Building Division
 Directorate for Co-operation
 Directorate General of Human Rights and Legal Affairs (DG-HL)
 Council of Europe
 67075 Strasbourg CEDEX
 France

Tel: + 333 88 41 24 37
 Fax: + 33 3 88 41 27 36
 Website: www.coe.int/justice

1.	Ціль.....	4
2.	Вступ – Загальні відомості.....	7
2.1	Нинішня інфраструктура.....	7
2.2	Системи.....	7
2.3	Причетні організації.....	8
2.4	Робочі зустрічі.....	8
3.	Основні питання.....	9
3.1	Організаційні аспекти.....	9
3.2	Інфраструктура.....	9
3.3	Системи.....	9
3.4	Фінансові питання.....	16
3.5	Загальні аспекти.....	17
4.	Висновки і рекомендації.....	18
4.1	Співпраця і організація роботи.....	18
4.2	Інфраструктура.....	18
4.3	Системи.....	19
4.4	Фінансові питання.....	20
4.5	Загальні зауваги.....	20
4.5.1	Організація управління.....	20
4.5.2	Організація зворотного зв'язку з користувачами.....	21
4.5.3	Перевірка (аудит) системи.....	21
4.5.4	Управління версіями.....	22
	Додаток I Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від «Квazar-Мікро».....	23
	Додаток II Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від компанії «Тета».....	29
	Додаток III Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від компанії «Юртех».....	35

1. Ціль

15 – 17 квітня 2009 р. ми перебували з робочим візитом в Україні. Цей візит відбувся в рамках Спільної програми Ради Європи та Європейської комісії «Прозорість та ефективність судової системи України».

До нашої групи входили:

- Яніка Юндас, менеджер інформаційно-технологічних проєктів, Центр реєстрів та інформаційних систем Естонії, та
- Йоган Вільтванк, генеральний директор Служби судової інформації Нідерландів (JustID).

Ціллю візиту була підготовка рекомендацій щодо удосконалення судової системи шляхом кращого і ширшого застосування комп'ютерних технологій. Серед основоположних концепцій згадувалися підвищення прозорості та поліпшення доступу до судової системи, оприлюднення судових рішень і забезпечення кращого, глибшого розуміння судових процедур їхніми учасниками.

Використання об'єднаної судової інформаційної системи та запровадження всієї необхідної інфраструктури та устаткування є відправними точками Проєкту. Важливим аспектом візиту бала також оцінка систем, які використовуються на нинішньому етапі.

По прибутті в Україну 1 квітня 2009 р. ми познайомилися з Е. Урбаном і П. Деніелс з українського проєкту АМР США «Верховенство права» і одержали від них інформацію про цілі цього проєкту.

Основна задача проєкту АМР США визначена в доповіді «Зміцнення стратегії запровадження національної системи документообігу в судах»:

Ця доповідь підготовлена для компонента «Реєстрація та розподіл справ» (2.1) проєкту «Боротьба з корупцією і посилення верховенства права в Україні» (UROL). Основною ціллю доповіді є представлення стратегій, реалізація яких скоротить час, необхідний для імплементації національної системи документообігу в судах. В доповіді пропонуються здійснити все потрібне планування і запровадити необхідні елементи інфраструктури до початку розгортання самої системи документообігу.

Проект Ради Європи (РЕ) реалізується відповідно до Технічного завдання (ТЗ), дотичний витяг з якого наводиться нижче.

«Ціль 2: Судова система, доступна для всіх

2.1 Загальнодоступність судових рішень, постанов прокуратури й інформації процедурного характеру

Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 р. передбачає, що всі рішення суду мають бути загальнодоступними. У цей час це ще не так. Забезпечивши поставку модемів ADSL в усі українські суди загальної юрисдикції, недавно завершена Спільна Програма TACIS 2005/121712 закладе основу для того, щоб всі судові рішення були доступними в режимі «он лайн». У рамках програми буде також поставлене обладнання для створення віртуальної приватної мережі (VPN), що зв'яже суди, а також Державну судову адміністрацію. VPN, як розраховують, значно полегшить і зробить захищеним обмін інформацією між судами й ДСАУ. Крім того, устаткування VPN може бути основою для розгортання в майбутньому локальних мереж у судах, що також рекомендували експерти Ради Європи в області ІТ у рамках недавньої Спільної програми. У наступній програмі потрібно буде провести переоцінку концепції ІТ, а надто поточного й майбутнього статусу VPN. Якщо експерти Ради Європи висунуть подібну рекомендацію, підтримка VPN могла б і далі надаватись у рамках Програми.

2.1.1 Оцінка пілотних проектів впровадження комп'ютеризованих систем керування справою в судах загальної юрисдикції й господарських судах, реалізованих іншими донорами.

З метою формулювання рекомендації щодо доробки й повного впровадження комп'ютеризованих систем керування справами у всіх судах буде розпочато оцінку пілотних проектів комп'ютеризованих систем керування документообігом у судах загальної юрисдикції й господарських судів, здійснених іншими донорами.

Внесок: 1 оцінний візит, 1 письмова експертиза.

2.1.2 Допомога в побудові віртуальної приватної мережі й об'єднаної інформаційної системи в судах.

У рамках Програми буде здійснено переоцінку концепції створення віртуальної приватної мережі (VPN) між судами (подробиці див. вище), зокрема поточний статус і можливості майбутньої VPN. Якщо експерти Ради Європи внесуть відповідну рекомендацію, то Програма могла би забезпечити підтримку Державній судовій адміністрації при завершенні налагодження об'єднаної судово-інформаційної системи, VPN між судами й створенні доступу публіки до інформації, пов'язаної з діяльністю судів, як передбачено Законом України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 р. і постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 року № 740 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень».

Внесок: 1-2 місцевих фахівця/ консультанта в області ІТ для довгострокової роботи із ДСАУ, 1 звіт про оцінку потреб, 1 робоча група. Поставка необхідного інформаційно-технологічного встаткування в тісному узгодженні з одержувачами й іншими донорами, 2 тренінги для персоналу, зайнятого розробкою й підтримкою ІТ у судах у всіх українських областях.

2.1.3 Розроблена концепція інформаційних кіосків у судах.

Буде встановлено інформаційні відеотермінали («інформаційні кіоски»), що

забезпечують доступ широкої публіки й учасників розгляду справ до судової інформації.

Внесок: 1 звіт про оцінку потреб, поставка необхідного технічного устаткування, 1 навчання технічного персоналу судів щодо роботи з інформаційними кіосками.

3.1 Удосконалено адміністративно-організаційні механізми в діяльності судів, посилено елементи керування документообігом

Судова влада України не має справжньої системи керування в апараті судів. Сучасні методи організації й машинна, або автоматизована, система керування могли б значно підвищити економічність і ефективність повсякденної роботи в судах, у той же самий час борючись із поширеною в суспільстві думкою, буцім судовій системі не вистачає незалежності. Експертна оцінка, виконана в рамках поточної Спільної програми ТАСІС 2005/121712, містить висновок про те, що Україна потребує чіткої концепції базової автоматизації судів, що передбачає застосування достатнього числа персональних комп'ютерів, серверів і ПЗ для виконання більшості найчастіших управлінських функцій.

3.1.1 Консультації експертів щодо автоматизації й поліпшення адміністративної організації судів.

Програма передбачає проведення експертизи організаційного, технічного (ІТ) і правового аспектів з метою надання підтримки Державній судовій адміністрації України у формулюванні чітких керівних принципів і правил роботи судів та створенні об'єднаної системи керування документообігом.

Внесок: 1 оцінний візит, 1 звіт експертів, 1 круглий стіл.

3.1.2 Поставка необхідних апаратних засобів / ПЗ й навчання в підтримку автоматизації судів.

Програма передбачає закупівлю необхідних апаратних засобів / ПЗ з метою створення об'єднаної системи керування документообігом і організації навчання з питань автоматизації роботи судів.

Внесок: 1 звіт про оцінку потреб, 2 курси навчання інструкторів, поставка необхідного інформаційно-технологічного устаткування.»

Заходи в рамках Проекту РЄ переважно сприяли досягненню цілей, описаних у пп. 2.1.1 і 2.1.2. Ми також представимо низку пропозицій щодо закупівлі обладнання.

2. Вступ – Загальні відомості

В рамках Проекту вже мали місце декілька заходів. Їхнім результатом стала низка доповідей, які послужили джерелом опису нинішньої інфраструктури.

2.1 Нинішня інфраструктура

- Попередню оцінку стану справ було проведено 24-25 травня 2007 р., в рамках Спільної програми Ради Європи та Європейської комісії «Порядок добору і призначення суддів, підготовка, дисциплінарна відповідальність, організація роботи суддів і альтернативне розв'язання спорів». Після тієї оцінки всі суди отримали підключення до Інтернету і принаймні один комп'ютер для виходу в Інтернет.
- Хоча розвинута інфраструктура є не в кожному суді, багато з них мають локальні мережі LAN і використовують якусь систему автоматизації документообігу. Водночас у деяких судах обладнання дуже мало або нема взагалі.
- Єдиної централізованої мережі для всієї судової системи країни не існує.
- Немає стандарту щодо ПЗ з управління апаратним забезпеченням мереж LAN і з управління такими мережами.
- Обмін інформацією забезпечується віртуальною приватною мережею VPN.
- Немає національного стандарту щодо:
 - o Систем управління базою даних (DBMS)
 - o Автоматизації роботи установ
 - o Засобів розробки систем

2.2 Системи

- Наскільки ми зрозуміли, наразі в Україні використовуються 5 систем, а саме:

1. Квазар-Мікро
2. Тета
3. Юртех (Діло 1 і Діло 2)
4. Паром
5. Атлант

- Ці системи можна поділити на:
 - o Системи документообігу
 - **Квазар-Мікро**
 - **Тета**
 - **Юртех**
 - o Системи обробки статистичної інформації

- *Атлант*
- Системи перенесення рішень до центрального реєстру
 - *Паром*

Дві системи, які згадані останніми, є менш важливими у контексті цієї доповіді.

2.3 Причетні організації

Безпосередньо причетними є кілька структур:

- Міністерство юстиції;
- Верховний Суд України (ВСУ);
- Рада суддів України (РСУ);
- Державна судова адміністрація (ДСА);

2.4 Робочі зустрічі

15 квітня 2009 р.

9.00 – 11.00 – АМР США, обговорення результатів пілотних проектів і подальших планів АМР

11.30 – 14.00 – Верховний Суд України, загальне бачення Державної судової адміністрації України автоматизації судів України

15.00 – 17.00 – Верховний Суд України, представлення ПЗ від «Квазар-Мікро»

16 квітня 2009 р.

9.00 - 11.00 – Верховний Суд України, представлення системи «Тета»

11.30 - 13.30 – Вищий господарський суд України, представлення ПЗ від «Юртех»

15.00 - 17.00 – Верховний Суд України, аналіз ринку програмного забезпечення в Україні

17 квітня 2009 р.

9.00 – 12.30 Верховний Суд України, обговорення

3. Основні питання

3.1 *Організаційні аспекти*

Під час візиту й робочих зустрічей ми обговорювали численні проблемні питання, над якими варто працювати. Ми вирішили підійти до цих питань наступним чином.

Як зазначалося вище, до обговорюваного напрямку роботи безпосередньо причетні чотири структури: Міністерство юстиції, Рада суддів, Верховний Суд і ДСА. Крім того, безпосередньо причетним виявляється кожний окремий суд. Досягнення поставлених програмою цілей вимагає співпраці всіх цих структур. Певною мірою така співпраця існує, але лише на оперативному рівні; у відношенні стратегії такої співпраці немає, або ж вона мінімальна.

Це стає очевидним в аспекті планування. Стратегічне планування не здійснюється впорядкованим чином і не є спільною темою для причетних організацій. Наприклад, існує бюджет на розвиток, але нема бюджету на забезпечення і підтримку. Це означає, що якась розробка, яку запровадили, в роботі не осучаснюється. Відчувається брак довгострокового планування. Всі згадані вище структури здатні зробити свій внесок у необхідні зміни.

3.2 *Інфраструктура*

Інфраструктура є додатковою умовою напрацювання рішення, яке відповідає поставленим у програмі цілям. Нині наявна інфраструктура не є достатньою для імплементації загальнонаціональної системи – якою би така система не була.

Для одержання загальної картини наявного периферійного устаткування ми пропонуємо провести інвентаризацію в усіх судах і на основі отриманих даних розробити стратегію закупівлі нового обладнання і заміщення застарілого устаткування.

Для уникнення подальших витрат на утилізацію більше не використовуюваного обладнання добре запланувати взяття більшої частини техніки в оренду (шляхом лізингу) на 3 – 5 років. Це зменшить початкові одноразові видатки на комп'ютери, сервери та іншу техніку і дозволить завжди мати в розпорядженні сучасні зразки обладнання. В умовах кризи можна зменшити витрати на придбання і заміну апаратного забезпечення, підбравши у інших європейських країнах комп'ютери, які були у використанні менше 3 років. В цьому випадку важливо звертати особливу увагу на умови утилізації та надані гарантії.

3.3 *Системи*

Наразі в Україні використовуються три основні системи автоматизації документообігу. Їхня робота частково фінансується з власних бюджетів судів і частково ДСА. Під час нашого оцінювального візиту всі три системи були презентовані їхніми розробниками. На жаль, ми не мали нагоди послухати думки кінцевих користувачів.

Всі системи мають архітектуру клієнт-сервер, і кожний клієнт має на базі комп'ютера або локального серверу прикладну програму Windows, підключену до бази даних через протокол TCP/IP. Сервери (і бази даних, і застосування) обслуговуються в судах, обмін даними (якщо він є) не відбувається в режимі он-лайн і може залежати від доброї волі користувачів. В далекій перспективі управління такою системою означає великі кошти, але з огляду на

нинішню ситуацію в судах та інформаційно-технологічну інфраструктуру іншого в Україні зараз просто не може бути.

Всі продемонстровані нам системи працювали, мали дружні до користувача інтерфейси і використовували українську мову. Не менш важливо, що всі системи розроблені українськими компаніями, що забезпечує гнучкість подальших удосконалень.

○ **Квазар-Мікро (КМ)**

Система управління базою даних	Oracle >8,17
Засіб розробки	Borland Delphi
Сервер	Windows
Клієнт	Windows XP / КМ
ПЗ автоматичного розпізнавання і сканування	Finereader
Імплементації	1

ПЗ від КМ використовується Верховним Судом України і розроблене в співпраці між проєктувальником і кінцевим користувачем. Це найновіше із трьох описуваних ПЗ, яким користуються тільки у ВСУ, з 2007 р. Дані були успішно перенесені з кількох систем, які використовувалися раніше. Зміни до ПЗ дозволяють використовувати його в судах всіх рівнів, хоча зараз це ПЗ є тільки в суді вищої інстанції.

Введення даних

Всі документи, які надходять до ВСУ, скануються і заводяться в базу даних системи. Кожний документ позначається штрих-кодом, потрібним для його ідентифікації. Система має сканувально-зчитувальний модуль на базі ПЗ Fine Reader, завдяки чому одразу по скануванні можна одержати тестову копію документу, що, в свою чергу, уможливорює різноманітні контекстні пошуки. Скановані копії зберігаються у форматі PDF.

Автоматичний розподіл справ

У Системі присутній модуль автоматичного розподілу справ. У такий спосіб розподіляються всі 100 % справ.

Засіб автоматизованого документообігу

В Системі є засіб автоматизованого документообігу, який, разом із механізмом розподілення Ролей, є стрижньовим компонентом Системи. Управління всіма здатними до конфігурації послідовностями здійснюється через механізм адміністрування. В Системі можна відстежити рух документів, щоби побачити, де є затримки, тощо. Кожний користувач чи рольове ім'я має власний набір функцій, що підлягає ре-конфігурації, залежно від реальних потреб тої чи іншої службової особи ВСУ.

Більш того, в Системі імплементований загальний рух документів, що уможливорює електронне управління всіма документами, які надходять до ВСУ, а не лише тими, що стосуються судових справ.

Звіти/Документи/Шаблони

В Систему вбудовано засіб Звіти/ Документи/ Шаблони на основі функцій MS Office, який використовує широкий спектр форм звітності. ВСУ має таких форм значно більше, ніж будь-який інший суд, і всі ці звіти обробляються в Системі, котра надає всі необхідні дані. В разі потреби у проведенні обчислень Система проводить всі необхідні розрахунки та видає їхні результати у звіти.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення

Система оснащена власним реплікаційним модулем. Система реплікації працює в двох напрямках – документи з судів нижчих інстанцій можуть потрапити в Систему, а документи з Системи можуть бути репліковані в суди нижчих рівнів, якщо це необхідно. Ця функція на практиці не використовується у зв'язку з тим, що цю систему встановлено лише у ВСУ. Резервне дублювання і відновлення відповідають дотичним правилам політики ORACLE щодо резервного копіювання даних. Є один продуктивний сервер, один підпорядкований сервер і один тестовий сервер для проведення будь-яких тестів. Нинішня база даних Системи дорівнює 8 Gb.

Інтернет-доступ

З Системою можна працювати із Інтернету, за допомогою спеціального засобу доступу, але у ВСУ цим не послуговуються. Як стверджують розробники, додання доступу з мережі Інтернет як задача не становитиме труднощів.

Питання безпеки

Авторизація користувача забезпечується логіном і паролем. Модуль електронного підпису вже вбудовано в Систему, але ним не послуговуються. Цей модуль можна активувати, що, однак, потребуватиме надання кожному користувачеві цифрового ключа, затвердженого відповідними державними органами.

Система ще не пройшла державної сертифікації ДССЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України), яка є обов'язковою для всіх ПЗ, котрими послуговуються державні установи.

Переваги системи:

- Управління базою даних Oracle
- Інтерфейс користувача дуже логічний, досконалий і дружній до користувача
- Надійна і перевірена компанія-розробник
- Успішне перенесення даних з попередньо використовуваних систем
- Одна версія нібито може використовуватися в судах всіх рівнів
- Зручний процес інсталяції та дистанційного оновлення
- 100% сканованих і текстових файлів зберігаються в системі
- Автоматизований розподіл справ
- Модуль роботи з електронно цифровим підписом

- Потужний і здатний до налаштування механізм документообігу та розподілення Ролей
- Вбудований модуль Звіти/ Документи/ Шаблони

Недоліки системи

- Використовується лише в одному суді
- Функціональність «інформаційного кіоску» не передбачена
- Повноцінне використання переваг системи потребує додаткового апаратного забезпечення (сканерів)

o *Тета*

Система управління базою даних	Lotus
Засіб розробки	Lotus
Сервер	Lotus Domino
Клієнт	Windows XP / Lotus Notes
ПЗ автоматичного розпізнавання і сканування	Na
Імплементациі	14

Система компанії «Тета» використовується в судах двох рівнів – загальних судах першої інстанції та в апеляційних судах. Більшість цих судів брали участь у пілотній програмі в рамках проектів, фінансованих АМР США.

Система застосовується з 2003 р. Обмін інформацією між судами не передбачений, але технічно він є можливим. Перевагою ПЗ є його простота – користувачам не потрібні досконалі комп'ютерні навички, а складна система, як відомо, може стримувати працівника користуватись ПЗ.

База даних і прикладні програми залежать від Lotus Domino. Використовуваній мові розробки програм властива значна специфікація.

Система для судів першої інстанції і система для апеляційних судів різні через відмінності процесуального законодавства, що застосовується ними. Відтак, існують дві системи (модифікації Lotus): одна для апеляційних судів і друга для загальних судів першої інстанції, кожна зі своїми установками, які, однак, мають чимало спільного.

Введення даних

Кожний користувач Системи має призначену Роль з унікальним набором дозволів. Початкове введення даних відбувається в загальній канцелярії. По кожному документу заводиться статистична картка, яка містить основні стислі дані. Номер справи генерується автоматично, так само автоматично фіксується дата введення даних, тощо, але сканована копія не робиться. Отже, наразі в Системі нема сканованої чи текстової копії жодного документу – лише короткий опис, зроблений в загальній канцелярії. На будь-якій стадії провадження в систему заводиться відповідна інформація – наприклад, судові рішення, апеляційна або касаційна скарга, тощо.

Автоматичний розподіл справ

Модуль автоматизованого розподілу справ був розроблений та інстальований в апеляційних судах. Цей модуль можна використовувати в будь-якому іншому суді.

Засіб автоматизованого документообігу

Потужний засіб автоматизованого документообігу (разом із механізмом розподілення Ролей, на базі Lotus Roles) дуже легкий у використанні. Послідовності генеруються статично і коригуванню не підлягають, що, однак, відповідає закону і не вимагає наявності опції їхнього регулювання. Кожний документ, заведений у Систему, неодмінно рухатиметься лише одним маршрутом.

Звіти/ Документи/ Шаблони

Засобу Звіти/ Документи/ Шаблони наразі немає. Судді працюють з усіма документами в MS Word, де є всі потрібні шаблони. Ці документи можна завантажити в систему.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення. Питання безпеки

Lotus має вбудовані модулі реплікації та резервного дублювання. Ці задачі можуть виконуватись автоматично або вручну.

Управління Ролями вбудоване на основі Lotus. Lotus має вбудований вузол сертифікації електронних підписів. Завдяки цьому кожний користувач може користуватись електронним ключем, що і робиться на практиці. Мені навіть повідомили про можливість переходу на всевітньо визнані електронні ключі.

Система ще не пройшла сертифікацію ДССЗЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України), яка є обов'язковою для всіх ПЗ, що використовуються державними установами.

Інтернет-доступ та інформаційні кіоски

Інтернет-доступ не був імплементований. Lotus має внутрішній веб-сервер, що означає технічну можливість створення Інтернет-доступу.

Планується, що функціональні можливості для роботи інформаційних кіосків з'являться в найближчому майбутньому.

Переваги системи

- Використовується в ряді судів
- Простота в роботі
- Розміщення клієнтських прикладних програм на сервері
- Успішний перенос даних
- Зручний процес інсталяції та дистанційного оновлення
- Потужний і здатний до модифікацій механізм документообігу та розподілення Ролей
- Заплановані функціональні можливості для інформаційних кіосків
- Не потрібне ПЗ третіх сторін

Недоліки системи

- Малочисельність компанії-розробника (лише 7 осіб)
- Велика залежність від Lotus
- Не в усіх судах використовується режим автоматизованого розподілу справ
- Відсутність вбудованого модулю Звіти/ Документи/ Шаблони
- Різні версії для судів різних рівнів

○ Юртех

Система управління базою даних	Firebird / Yaffil (Діло 1) Firebird / Firebird SQL (Діло 2)
Засіб розробки	Borland Delphi
Сервер	Windows
Клієнт	Windows XP
ПЗ автоматичного розпізнавання і сканування	Na
Імплементация	150

Система діловодства від «Юртех» використовується понад 10 років і налічує найбільшу кількість користувачів (це, за даними з різних джерел, до 150 судів). Системою було виконано успішне перенесення даних з іншого ПЗ (Softline). Існують дві різні версії - Діло 1 і Діло 2. Обидві версії оновлюються, оскільки там, де працюють з версією Діло 1, не планують працювати з версією Діло 2. Наразі Діло 1 використовується більше, ніж Діло 2, але всі нові інсталяції – це інсталяції версії Діло 2.

Введення даних

Дані вводяться за допомогою клавіатури і випадаючих списків. До матеріалів справи можна додавати документи, з можливістю індексованого пошуку прикладених файлів doc і rtf. Модуль сканування не інстальований і не використовується. Деякі суди послуговуються ПЗ СРен, але це скоріш виняток, аніж правило.

Автоматичний розподіл справ

Юртех розробив три механізми автоматичного розподілу справ, з можливістю переходу від одного до іншого і, крім того, з можливістю розподілу справ вручну. Кожний суд сам вирішує, в який спосіб у ньому справи розписуються суддям.

Засіб автоматизованого документообігу

Засіб автоматизованого документообігу реалізований залежно від конкретних потреб судів. Кожна з Ролей (Загальна канцелярія, Спеціальна канцелярія, Суддя, Архів, тощо) має належний набір дозволів. Статусом користувачів наділені лише судді. Відтак, якщо, приміром, якийсь документ піде із Загальної канцелярії до Канцелярії в кримінальних справах, цей документ зможе побачити кожний, хто має право користування матеріалами, заведеними до відповідної бази даних, а не лише той, хто працює сьогодні.

Звіти/ Документи/ Шаблони

Засіб Звіти/ Документи/ Шаблони розроблений і широко застосовується. Вся статистика укладається автоматично, з можливістю прямого Інтернет-завантаження. Існує можливість редагування документу на місці, яка нагадує Word і уможливорює приєднання полів бази даних прямо до документу. При цьому імплементовані опції редагування і заміни полів бази даних на місці. Нові статистичні звіти легко оформлюються за допомогою режимів копіювання і вставки.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення

Системи мають потужний механізм реплікації, резервного дублювання і відновлення.

Реплікація:

Реплікація здійснюється щодобово (переважно в нічний час, за мінімального навантаження на Систему). На кожен групу спеціалізованих судів є один основний сервер, на якому щодня реплікуються всі дані. При реплікації також спрацьовує механізм для апеляційного й касаційного документообігу; крім того, справи надходять до судів. Наприклад, апеляційна скарга подана до суду першої інстанції. Під час реплікації справа, зазначена в апеляційній скарзі, буде направлена автоматично до відповідного апеляційного суду та позначена як нова справа. Такий самий порядок застосовується до розгляду справ у касаційній інстанції. У випадку, якщо справа надходить з апеляційного суду до суду першої інстанції, усе відбувається також автоматично. Відповідно, можливо функціонування обох способів документообігу.

Резервне дублювання і відновлення:

Моментальних знімків стану пам'яті має бути до чотирьох щодня. «Юртех» розробив спеціально вбудоване ПЗ для управління СУБД. Він уможливорює автоматичне і заплановане резервне дублювання та відновлення інформації.

Інтернет-доступ

Інтернет-доступ не імплементований. Веб-сайт Вищого господарського суду України може певною мірою вважатися доступним із Мережі, оскільки він дає змогу широкому загалу подивитися деякі дані безпосередньо з СУБД.

Питання безпеки

Модуль електронного підпису імплементований, але в Системах не використовується за браком цифрових підписів у судах. Система розробки «Юртех» не пройшла перевірки ДССЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України) і, по правді кажучи, не пройде її, якщо така перевірка знадобиться. Yaffil СУБД не підтримується з грудня 2003 р., і оновлень немає. I Yaffil, і Firebird є ПЗ з відкритих джерел, що ускладнює сертифікацію ДСТЗУ.

Переваги системи:

- Використовується в багатьох судах (найбільша кількість імплементаций)
- Автоматизоване управління розподілом справ
- Розробник має достатньо кваліфікованих кадрів
- Успішний перенос даних
- Потужний і гнучкий механізм документообігу та розподілення Ролей

- Вбудований модуль Звіти/ Документи/ Шаблони
- Функціональні можливості для роботи інформаційних кіосків
- Зручний процес інсталяції та дистанційного оновлення
- Не потребує додаткового апаратного забезпечення
- Відсутність потреби в ПЗ третіх сторін

Недоліки системи:

- Система управління базою даних
- Модуль на базі Web
- Модуль електронних підписів на практиці не використовується
- Вхідні документи не скануються
- В судах інстальовані різні версії програми

Системи мають різну побудову, з використанням різних засобів розробки. Всі системи також використовують різні СУБД. Використовувані системами інфраструктури часто відрізняються одна від одної.

Наведена вище інформація про системи одержана з доповідей, підготовлених І. Шерстюком. Його оцінки мають дуже інформативний характер і довели свою цінність під час нашого візиту. Зазначені документи додаються до цієї доповіді.

3.4 Фінансові питання

Відсутність належного фінансування становить найбільшу перешкоду на шляху реалізації програми автоматизації діловодства в судах України. Судам дуже непросто одержати кошти з державного бюджету на відповідні інвестиції. Як нам повідомили протягом візиту, в поточному році понад 90 відсотків бюджетних асигнувань судовій системі піде на зарплатню і лише 10 % залишаться на інші потреби. Такий стан справ змушує суди шукати додаткові кошти, що створює ґрунт для корупції. Крім того, невеликим судам важко вкладати великі кошти в системну комп'ютеризацію. Така стратегія комп'ютеризації, реалізація якої залежить від фактичних можливостей окремих судів, призводить до проблем із сумісністю різних зразків апаратного забезпечення та з міграцією даних із системи в систему.

Важливо, щоби ДСА розробила план інвестування в комп'ютеризацію і координувала статті витрат наявних коштів. В силу масштабу проблеми та поточної економічної ситуації не можна обійтися без коштів організацій-донорів для здійснення інвестицій, але оплата робочої сили має здійснюватися державним коштом через ДСА.

На цей момент проекти донорських організацій розраховані або на конкретний суд, або на декілька судів, і реальної співпраці між різними проектами не існує. Буде ефективнішим, якщо всі донорські інвестиції йтимуть через ДСА в усі суди або до визначеної групи судів у відповідності з довгостроковим планом. Найкращі можливості для судів вбачаються у співробітництві різних донорських програм в плані фінансування різних складників одного проекту. Це вимагає від усіх учасників готовності до співпраці, а також лідерської та координуючої ролі ДСА.

Ще одним питанням у царині фінансування є визначення того, у що найдоцільніше вкладати гроші, і чи варто вжити всі кошти на щось одне в усіх судах чи, натомість, витратити кошти

диференційовано і виконати все, що потрібно, у меншій кількості судів. Те, у що наразі потрібно інвестувати кошти, можна поділити на три складники:

- a) Локальні мережі (LAN);
- b) Периферія (сервери + робочі станції, включаючи навчання персоналу), і
- c) ПЗ.

Ключовим компонентом є локальна мережа LAN, але з точки зору стратегії буде мудрим також вкласти кошти в апаратне забезпечення і ПЗ. Це гарантуватиме досягнення результатів загальної програми автоматизації роботи судів швидшими темпами. Ще однією можливістю є укладення угод або договорів між донорськими організаціями про те, хто з них за що відповідає; наприклад, матиме сенс домовленість між донорами, що одна організація бере на себе фінансування облаштування локальних мереж, а інша оплатить ПЗ. Однак, всі подібні рішення мають прийматися координовано і від орудою та контролем ДСА.

Водночас необхідно зазначити, що витрати на систему на закінчуються з її запуском, – система надалі потребуватиме коштів на її підтримку і обслуговування. Під час оцінювального візиту всі розробники безперечно недооцінювали пізніші видатки і потреби в робочій силі. Витрати на апаратне забезпечення теж не є одноразовим видатком і вимагають довгострокового планування вкладень у розбудову і модернізацію технічної бази.

3.5 Загальні аспекти

Обов'язково треба опікуватися чотирма напрямками роботи:

- Організація управління;
 - o Це, власне, той же висновок, який зазначався в п. 1.3. Співпраця є необхідною, і можлива вона лише шляхом створення відповідної структури управління.
- налагодження зворотного зв'язку з користувачами
 - o Це потрібно, щоби переконатись, що розробка системи відповідає вимогам користувачів; задля цього слід належно організувати доведення побажань користувачів до розробників.
- Перевірка
 - o Щоби система не стала «чорним ящиком», треба здійснити перевірку системи, яка використовуватиметься по всій країні. Розробник матиме взяти до відома результати такого аудиту системи і гарантувати усунення недоліків системи власним коштом.
- Управління версіями
 - o В результаті нових розробок в роботі використовуватимуться різні версії – імплементація єдиної для всіх версії за один раз навряд чи є реальною. Відтак, слід передбачити можливість поступової імплементації системи.

4. Висновки і рекомендації

4.1 Співпраця і організація роботи

Для організації та здійснення необхідної співпраці ми рекомендуємо:

- Створити спільну структуру, яка опікуватиметься розробкою і обслуговуванням інформаційно-технологічних систем та відповідною інфраструктурою (центральну службу з інформаційних технологій для всієї України);
- Ця організація відповідатиме за
 - o Розробку систем;
 - o Підтримку і обслуговування систем та інфраструктури;
 - o Управління версіями ПЗ;
 - o Імплементацию систем та інфраструктури;
- Ця нова структура може функціонувати на базі ДСА;
- Управління цією центральною структурою має бути організоване відповідно до зазначеного в п. 4.4.

4.2 Інфраструктура

Для посилення інфраструктури ми рекомендуємо наступне:

- Локальні мережі (LAN)
 - o Облаштувати такі мережі в усіх судах;
 - o Дослідити можливість використання бездротових маршрутизаторів у судах першої інстанції; супутні питання безпеки здаються такими, що підлягають розв'язанню;
 - o Забезпечити суди, які ще не мають мереж LAN, необхідним устаткуванням.
- Мережі WAN для з'єднання географічно віддалених мереж
 - o Не створювати спеціальну виділену мережу для судової системи, оскільки необхідні інвестиції виявляться непропорційно великими;
 - o Використовувати публічну інфраструктуру (віртуальні приватні мережі VPN) для зв'язку між судами і майбутньою центральною управлінською організацією з інформаційних технологій, а також для зв'язку між судами.
- Периферія
 - o Забезпечити кожний суд мінімальною кількістю комп'ютерів, принтерів і серверів, які необхідні для участі в загальній програмі. Кожний суд має бути в змозі користуватися запропонованою системою документообігу; це визначатиме мінімальну кількість комп'ютерів;
 - o Провести інвентаризацію наявної в усіх судах комп'ютерної техніки до придбання нових комп'ютерів;
 - o В усіх можливих випадках брати комп'ютерну техніку в оренду (шляхом лізингу), що дозволить уникнути її утилізації в майбутньому.
- Імплементация
 - o Інсталювати в судах мережі LAN і необхідну комп'ютерну техніку одночасно;

- Навчання персоналу має велике значення і мусить відбутися під час імплементації;
- Імплементація може проходити послідовно, регіон за регіоном;
- Під час тренінгів можна використовувати так звані «мобільні класи»;
- Імплементація організуватиметься новоствореною центральною структурою, яка опікуватиметься інформаційними технологіями по всій Україні.

4.3 Системи

Під час візиту нам стало ясно, що наразі є три готові системи автоматизованого документообігу в судах, які були розроблені компаніями Квазар-Мікро, «Тета» і «Юртех». Кожна система має свої переваги і недоліки. Оскільки експерти лише загально ознайомилися з системами впродовж презентацій, нам складно зробити свій вибір; утім, ми готові дати попередні поради. Ці поради спираються на припущення, що зусилля, необхідні для імплементації остаточної системи документообігу, мають бути якомога малими, а таке припущення, в свою чергу, бере за основу ту системну базу, що її вже інстальовано.

Винятком може бути Верховний Суд України, бо особливості діловодства, документообігу та судового процесу в цій інстанції в деяких аспектах відмінне від інших судів. На користь винятку для ВСУ говорить і той факт, що ВСУ вже працює з системою (від Квазар-Мікро), яку було спеціально розроблено під конкретні потреби вищого судового органу країни і за його участі.

Ми дійшли трьох основних висновків:

- Найважливішим аспектом є вибір із вже існуючих систем; те, на якій саме системі зупиниться вибір, є менш суттєвим;
- Всі системи здатні виконувати функції, які потрібні судам;
- Використання лише одної системи по всій країні призведе до певного рівня уніфікації.

З огляду на ці висновки ми рекомендуємо наступне:

- Обрати одну систему. Ми радимо обрати системи розробки «Юртех». Як нам стало відомо під час візиту, її інстальували вже 120 судів. Для нас це міркування є вирішальним. Крім того, компанія «Юртех» є надійним розробником і має достатньо штатних спеціалістів для управління системою, її обслуговування та подальших розробок;
- Система «Юртех» має бути модернізована відносно системи управління базою даних (СУБД). Наразі використовується безплатна СУБД, що не є надійним в довгостроковій перспективі;
- Забезпечити, щоби власником системи стала ДСА. На цю установу має бути покладена відповідальність за імплементацію, подальший розвиток і обслуговування системи;
- ДСА має розробити стратегію на 3 – 5 років. Інформаційно-технологічна служба ДСА спроможна взяти на себе всю технічну роботу, а координуючий підрозділ ДСА

потребує більшої кількості працівників для управління всіма запланованими роботами;

- На нинішньому етапі важливо зосередитися не на стандартах, а на імplementації вже існуючих систем;
- Всі донорські організації (ЄС, АМР США і т.д.) могли би об'єднати свої програми. Всі подальші дії мають виконуватись відповідно до стратегії, розробленої ДСА. Треба уникати пілотних проектів, які не пов'язані з імplementацією стратегії ДСА; реалізація нових пілотних проектів може обернутися більшими проблемами в майбутньому (наприклад, з міграцією даних із одної системи до іншої);
- Треба ставити більший наголос на створенні централізованого судового веб-сайту та інформаційної системи з усіма опублікованими рішеннями судів усіх рівнів (а також, якщо це доцільно, на облаштуванні інформаційних кіосків).

4.4 Фінансові питання

На місце некоординованих капіталовкладень в окремі суди має прийти централізована і добре планована система. Ми рекомендуємо наступне:

- Здійснювати всі інвестиції централізовано, за координації ДСА та згідно з її планом. Фінансовий план має розроблятися на 3 – 5-річну перспективу;
- ДСА має координувати і поєднувати різні програми донорських організацій;
- Для початку треба взяти за правило профінансувати принаймні мінімальні потреби кожного конкретного суду;
- За проведенням перших заходів з імplementації систем слідуватимуть додаткові витрати – на управління системою, на її обслуговування, на нове периферійне устаткування та ПЗ; ці витрати неодмінно слід урахувувати у фінансовому плані.

4.5 Загальні зауваження

4.5.1 Організація управління

Співпраця має відбуватися в організований спосіб, що можна забезпечити діяльністю спеціальної управлінської структури. Ми радимо:

- Призначити керуючого директора всеукраїнської центральної організації з інформаційних технологій і доручити йому керувати повсякденною роботою цієї організації;
- Створити в цій організації правління, яке відповідатиме за функціонування організації в цілому;
- До правління, окрім інших осіб, мають неодмінно увійти представники
 - Ради суддів
 - Міністерства юстиції
 - Верховного Суду;

- Керуючий директор організації буде присутнім на засіданнях правління з правом дорадчого голосу;
- Посада керуючого директора має бути повноцінною штатною одиницею;
- Правління збиратиметься для розгляду нагальних питань.

4.5.2 Організація зворотного зв'язку з користувачами

Забезпечення врахування думки користувачів уможливить відповідність розробки системи вимогам тих, хто нею користується. Відтак,

- Варто створити раду користувачів системи. Члени цієї ради призначатимуться судами. Ми вважаємо, що в такій раді має бути не більше 20 осіб;
- Рада користувачів даватиме рекомендації правлінню й керуючому директору стосовно майбутніх доводок у системі;
- Керуючий директор готуватиме власний коментар до рекомендацій ради користувачів і подаватиме його, разом із рекомендаціями ради, на розгляд правління;
- Правління розгляне пропозиції, які надійдуть в обох згаданих документах.

4.5.3 Перевірка (аудит) системи

Щоби пересвідчитися, що система не являє собою «чорний ящик», необхідно здійснити її перевірку перед тим, як почнеться її використання по всій країні.

Ми пропонуємо провести перевірку системи з трьох причин – щоби забезпечити:

- Прозорість,
- Підзвітність, і
- Правильне функціонування системи.

Якщо такий аудит відбудеться в належний спосіб і результати перевірки стануть відомі усім, функціонування системи буде прозорим для кожного. Одночасно із прозорістю буде досягнуто певного рівня підзвітності. Ці дві властивості системи збільшать її підтримку і сприятимуть довірі до судової системи в цілому.

Крім того, можна буде перевірити правильність розподілу робочого навантаження, додержання встановлених правил провадження і юридичні аспекти руху конкретних справ – і досягнути в цьому відношенні більшої прозорості.

Перевірка має проводитися абсолютно незалежною організацією - бажано такою, що знайома зі специфікою роботи і звітності державних установ. Перевіряюча організація не повинна мати жодних зв'язків із новоствореною центральною організацією, яка відповідатиме за інформаційні технології.

4.5.4 *Управління версіями*

Внаслідок нових розробок станеться так, що одночасно використовуватимуться різні версії системи. Імплементация одної версії за один раз навряд чи є реальною можливістю. Відтак, слід уможливити поступову імплементацию системи, що неодмінно означатиме одночасне використання більш ніж одної версії системи. Отже, ми радимо наступне:

- На новостворену центральну організацію з інформаційних технологій має бути покладена відповідальність за управління всіма наявними різними версіями;
- Ця організація також відповідатиме за те, щоби жодний суд не відстав від найактуальнішої імплементованої версії більше, ніж на дві версії системи;
- Всі версії підлягатимуть обов'язковому документуванню.

Дальфзен, 7 липня 2009 р.

ДОДАТОК I

Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від Квазар-Мікро

Підготувала: Рада Європи

Версія: 1.0

Автор: Іван Шерстюк

Дата: 22 березня 2009 р.

Зміст

Графік оцінки

Версія	Автор(и)	Опис	Дата виконання
1.0	Іван Шерстюк	Перший повний проєкт оцінки	21 лютого 2009 р.
1.1	Іван Шерстюк	Остаточний переглянутий варіант	24 березня 2009 р.

Автор документу

По всіх питаннях щодо цього документу звертайтеся до

Автор: Іван Шерстюк
Назва організації: Рада Європи
E-mail: info@positive.in.ua

Скорочення

ВСУ Верховний Суд України
КМ Квazar-Мікро
ПЗ програмне забезпечення
РЄ Рада Європи
Система система документообігу, інстальована у Верховному Суді України
СУБД система управління базою даних

Загальні відомості

Ця оцінка підготовлена внаслідок одноденних відвідин Верховного Суду України. На робочій зустрічі були присутні працівники апарату ВСУ і розробники ПЗ КМ.

Система ВСУ є автономною системою, яку було створено і доведено в тісній співпраці між ВСУ і КМ. Розробка системи розпочалася в 2007 р. Імплементация системи відбулася в жовтні 2007 р. До того у ВСУ користувалися кількома іншими системами, і перехід до нової системи відбувся доволі швидко, протягом вихідних днів одного тижня, коли існуючі бази даних конвертували в новий формат, і вже в понеділок працівники ВСУ почали працювати з новою системою. Треба зазначити, що вся необхідна підготовка персоналу відбулася заздалегідь.

ВСУ розглядає справи, які вже пройшли через суди першої та другої інстанції. Це означає, що до Системи треба заводити всі відповідні матеріали. Отже, Система була розроблена в такий спосіб, щоби задовольняти потреби не лише ВСУ, але й судів нижчих рівнів.

Оцінка ПЗ

Оцінка ПЗ відбулась у той же день, під час робочої зустрічі у ВСУ. Було використано наступні версії ПЗ:

- Oracle не менше, ніж 8.1.7
- Windows XP professional SP2
- FineReader не нижче 7.1

Архітектура

Система розроблена на платформі Borland Delphi 5.0, базується на дворівневій архітектурі та використовує Oracle як СУБД.

Кожний клієнт є автономною прикладною програмою Windows; підключення до СУБД здійснюється через протокол TCP/IP. В якості альтернативного клієнта можна використовувати Web Access, але це має певні функціональні обмеження.

Сервер працює лише з ПЗ СУБД.

Інсталяція і порядок оновлення

Інсталяція сервера потребує певних інформаційно-технологічних навичок для інсталяції та конфігурації Oracle, для інсталяції бази даних Системи і для забезпечення мережевого доступу до сервера. Всі установлювальні параметри Системи управляються через програму клієнта. Також існує механізм розподілення Ролей широкої конфігурації, який базується як на тих ролях, що закладені в Oracle, так і на рольовому розподілі на рівні прикладної програми.

Сервер оновлюється вручну спеціальним оновлювальним скриптом. Оновлення серверу можна провести дистанційно, без фізичної присутності спеціаліста.

Інсталяція клієнтом доволі проста і нагадує звичайний запуск програми Windows.

Оновлення клієнтом проходить автоматично: коли клієнт приєднується до сервера, той перевіряє, чи використовується версія є найновішою, і якщо це не так, з СУБД автоматично завантажується наявний у ньому виконуваний файл та інстальюється на комп'ютері клієнта. Після цього прикладна програма клієнта розпочинає роботу вже в новій версії.

Введення даних

Всі документи, які надходять до ВСУ, скануються і заводяться в Систему. Кожний документ позначається штрих-кодом, який потрібен для впізнання документу. Система має зчитувальний модуль на основі вбудованого ПЗ FineReader. Застосування цього модулю уможливорює використання текстових копій сканованих документів одразу по скануванні; іншою можливістю є запуск процедури розпізнавання тексту вночі, коли навантаження на

Систему мале. Наявність текстової копії документу в Системі дозволяє задавати їй повний контекстний пошук.

Скановані копії зберігаються у форматі PDF. Представники КМ повідомили, що наразі працюють над стисненням розміру бази даних за рахунок переходу з PDF на значно компактніший формат DJVU.

Крім того, Систему можна налаштувати для роботи із ПЗ CPen – олівцеподібним сканером, який зчитує один рядок за один раз. Використання цього додаткового ПЗ дозволить запобігти передрукуванню інформації з надрукованої копії. Мені повідомили, що якість сканування становить близько 98%, що є дуже продуктивним.

Автоматичний розподіл справ

В Системі є засіб автоматичного розподілу справ. В такий спосіб розподіляються всі 100% справ. Зазначене відповідає вимогам українського законодавства.

Засіб автоматизованого документообігу

В Системі є засіб автоматизованого документообігу, який, разом із механізмом розподілення Ролей, є стрижнем Системи. Управління всіма здатними до конфігурації ланцюговими послідовностями здійснюється через механізм адміністрування. В Системі можна відстежити рух документів, щоби побачити, де виникли затримки, тощо. Кожний користувач чи рольове ім'я має власний набір функцій, що підлягає ре-конфігурації, залежно від реальних потреб тої чи іншої службової особи ВСУ.

Більш того, в Систему вбудовано як загальний рух документів, так і рух документів, які мають відношення до конкретної справи. Це уможлиблює електронне управління всіма документами, які надходять до ВСУ, а не лише тими, що стосуються судових справ. Якщо документ заведено в Систему, то можна легко відкоригувати його рух в разі людської помилки.

Звіти/ Документи/ Шаблони

В Систему вбудовано засіб Звіти/ Документи/ Шаблони на основі функцій MS Office, який використовує широкий спектр форм звітності. ВСУ має таких форм значно більше, ніж будь-який інший суд, і всі ці звіти формуються в Системі, котра надає всі необхідні дані. В разі потреби у проведенні обчислень Система здійснює всі дотичні калькуляції та видає їхні результати у звіти.

Мені повідомили, що саме цей складник Системи (Звіти/ Документи/ Шаблони) потребує найбільшої роботи з підтримки, в зв'язку із великою кількістю автоматично генерованих статистичних форм і частих змін у законодавстві.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення

Система оснащена власним реплікаційним модулем. Система реплікації працює в двох напрямках – документи з судів нижчих інстанцій можуть потрапити в Систему, а документи з Системи можуть бути репліковані в суди нижчих рівнів, якщо це необхідно. Резервне дублювання і відновлення відповідають дотичним правилам Oracle. Є один продуктивний сервер, один підпорядкований сервер і один тестовий сервер для проведення будь-яких тестів. Нинішня база даних Системи дорівнює 8 Gb.

Інтернет-доступ

З Системою можна працювати із Інтернету, за допомогою спеціального засобу доступу, але у ВСУ цим не послуговуються. Система має багато спільного з КМ-івською Doc Prof System, яку широко використовують українські державні установи (зокрема, Дніпропетровська і Харківська обласні адміністрації і т.д.). DocProf має і на практиці використовує доступ до/ з

Інтернет-мережі; обмеження пов'язані лише з периферією. Отже, Система має Інтернет-інтерфейс, хоча і з обмеженнями, але ця функція ніколи у ВСУ не використовувалась. Мені сказали, що надання доступу до мережі Інтернет як задача не становитиме труднощів.

Питання безпеки

Авторизація користувача забезпечується логіном і паролем. Модуль електронного підпису вже вбудовано в Систему, але ним не послуговуються. Цей модуль можна активувати, що, однак, потребуватиме надання кожному користувачеві цифрового ключа, затвердженого відповідними державними органами.

Система ще не пройшла державної сертифікації ДССЗЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України), яка є обов'язковою для всіх ПЗ, котрими послуговуються державні органи.

Висновки

На підставі мого короткого візиту я можу дійти висновку, що Система є дуже продуктивною. Вона віддзеркалює здобутки сучасних технологій і використовується в усіх підрозділах ВСУ.

Переваги Системи:

- База даних Oracle; спеціально розроблена для велетенських проектів
- Зручна інсталяція і дистанційне оновлення
- SRP як джерело зручного введення даних
- Процес зчитування сканованих зображень
- Система зберігає 100% сканованих і текстових копій, з можливістю складного контекстного пошуку
- Автоматичний розподіл справ
- Модуль електронного підпису
- Потужний і гнучкий механізм відстеження руху документів, за розподілення Ролей
- Вбудований модуль Звіти/ Документи/ Шаблони

ДОДАТОК II

Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від компанії «Тета»

Підготувала: Рада Європи

Версія: 1.0

Автор: Іван Шерстюк

Дата: 2 березня 2009 р.

Зміст

Графік оцінки

Версія	Автор(и)	Опис	Дата виконання
1.0	Іван Шерстюк	Перший повний проєкт оцінки	2 березня 2009 р.
1.1	Іван Шерстюк	Остаточний переглянутий варіант	24 березня 2009 р.

Автор документу

По всіх питаннях щодо цього документу звертайтеся до

Автор: Іван Шерстюк
Назва організації: Рада Європи
E-mail: info@positive.in.ua

Скорочення

АМР США Агентство міжнародного розвитку США
ПЗ програмне забезпечення
РЄ Рада Європи
Система Система документообігу, розроблена компанією «Тета»
СУБД система управління базою даних
GUI Graphic User Interface

Загальні відомості

Оцінку зроблено під час дводенного візиту до Дніпропетровська. Я побував у Індустріальному та Красногвардійському районних судах загальної юрисдикції, де інстальована система від «Тети», і мав розмови з розробниками «Тети».

«Тета» - доволі мала компанія, зі штатом у сім осіб, з яких четверо є власниками підприємства. Для будь-якої додаткової роботи наймаються зовнішні спеціалісти-індивідуали.

Розробка Системи почалася в 2003 р. в Індустріальному суді Дніпропетровська, а зараз її використовують 14 судів – дванадцять судів першої інстанції та два апеляційні суди, які одержали Систему в рамках нещодавнього проекту АМР США.

Система базується на технології Lotus Domino\Notes і в своїй основі є модифікацією Lotus.

Оцінка ПЗ

ПЗ було оцінене в другий день візиту. Використовувалися наступні версії програмних продуктів:

- Lotus Domino\Notes 7.03
- Windows XP professional SP2

Архітектура

Система розроблена в середовищі Lotus, що має власну скриптову мову Lotus Script (дуже схожу на VBA), СУБД, http і поштовий сервер. Система складається з серверу Lotus Domino і з Client Lotus Notes. Використання технології Lotus як бази уможливорює збереження всіх даних на серверному боці. Всі клієнтські комп'ютери мають символічні посилання на програму, яка теж спочатку зберігається на серверній поверхні. Така технологія клієнт-сервер називається «тонкий клієнт» (малопотужний клієнт-термінал).

Інсталяція і процедура оновлення

Інсталяція серверу вимагає певних інформаційно-технологічних навичок для інсталювання й конфігурації Lotus і для забезпечення мережевого доступу до серверу. Зазвичай спеціалісти з інсталяції просять суди надати для початкової установки списки логінів, які асоціюються з Системою Ролей. Усе подальше налаштування може проводитись дистанційно, з адміністративним доступом.

Сервер оновлюється вручну запусканням оновлювального скрипту. Також існує можливість дистанційного оновлення серверу, без фізичної присутності спеціаліста.

Наразі оновлення на рівні клієнта немає; все оновлюється на сервері.

Введення даних

Кожний користувач Системи має призначену Роль з унікальним набором дозволів. Початкове введення даних відбувається в загальній канцелярії. По кожному документу заводиться статистична картка, яка містить основні стислі дані. Номер справи генерується автоматично, так само автоматично фіксується дата введення даних, тощо, але сканована копія не робиться; отже, наразі в Системі нема сканованої чи текстової копії жодного документу – лише короткий опис, зроблений в загальній канцелярії.

На будь-якій стадії провадження в систему заводитьися відповідна інформація – наприклад, судові рішення, апеляційна або касаційна скарга, тощо.

Автоматичний розподіл справ

В рамках проекту АМР США було розроблено модуль автоматизованого розподілу, який інсталивали в апеляційних судах. Цей модуль можна використовувати в будь-якому іншому суді, але в тому не було потреби.

Слід зазначити, що Система для загальних судів і Система для апеляційних судів являють собою різні системи в силу різних вимог законодавства. Отже, існують дві різні програми (модифікації Lotus): одна для апеляційних судів, а друга для загальних судів першої інстанції, і кожна має свої установки, хоча у обох систем є чимало спільного.

Засіб автоматизованого документообігу

Потужний засіб автоматизованого документообігу (разом із механізмом Roles, на базі Lotus Roles) дуже легкий у використанні. Послідовності генеруються статично і коригуванню не підлягають, що, однак, відповідає закону і не вимагає опції їхнього регулювання. Кожний документ, заведений у Систему, неодмінно рухатиметься лише одним маршрутом.

Звіти/ Документи/ Шаблони

Засобу Звіти/ Документи/ Шаблони наразі немає. Поки що в ньому не було потреби. Судді працюють з усіма документами в MS Word, де є всі потрібні шаблони.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення

Lotus має вбудовані модулі реплікації та резервного дублювання. Ці задачі можуть виконуватись автоматично або вручну.

Інтернет-доступ

Інтернет-доступ не був імплементований – в цьому доступі не було потреби, оскільки Система добре працює в локальній мережі. Lotus має внутрішній веб-сервер, що означає технічну можливість створення Інтернет-доступу.

Тут варто зазначити, що Система від «Тети» є дуже практичним знаряддям, передовсім орієнтованим на суди першої інстанції. Переваги Системи на практиці були відзначені в усіх 12 судах, де з нею працюють. Удосконалення можливі, але вони мають бути належно обґрунтованими і потребуватимуть додаткового часу і коштів. Зокрема, участь у проекті АМР США дозволила «Теті» модифікувати Систему під потреби апеляційних судів.

Питання безпеки

Lotus має вбудований вузол сертифікації електронних підписів. Завдяки цьому кожен користувач може користуватись електронним ключем, що і робиться на практиці. Мені навіть повідомили про можливість переходу на всесвітньо відомі електронні ключі.

Система ще не пройшла сертифікацію ДССЗЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України), яка є обов'язковою для всіх програм, що використовуються державними установами.

Висновки

В результаті мого короткого візиту я зміг дійти висновку, що Система є дуже практичною. Вона імплементує лише необхідні складники процедури документообігу, що максимальною мірою віддзеркалює реальну роботу суду.

Наразі розробники компанії «Тета» використовують такі сучасні методи розробки систем, як Rational Rose, RUP і Lotus designer.

Працюючи в нинішньому режимі, «Тета» може автоматизувати документообіг ще в 10-50 судах. Утім, запровадження цієї Системи по всій країні вимагатиме змін і, як мені здається, значних інвестицій в реструктуризацію роботи, із забезпеченням безперервної підтримки, тренінгів і т.д.

ДОДАТОК III

Попередня оцінка автоматизованої системи документообігу від компанії «Юртех»

Підготувала: Рада Європи

Версія: 1.0

Автор: Іван Шерстюк

Дата: 16 травня 2009 р.

Зміст

Графік оцінки

Версія	Автор(и)	Опис	Дата виконання
1.0	Іван Шерстюк	Перший повний проект оцінки	16 березня 2009 р.
1.1	Іван Шерстюк	Остаточний переглянутий варіант	24 березня 2009 р.

Автор документу

По всіх питаннях щодо цього документу звертайтеся до

Автор: Іван Шерстюк
Назва організації: Рада Європи
E-mail: info@positive.in.ua

Скорочення

Діло 1 Система, розроблена компанією «Юртех» для адміністративних і господарських судів
Діло 2 Система, розроблена компанією «Юртех» для судів загальної юрисдикції
ПЗ програмне забезпечення
РЄ Рада Європи
Система Діло 1 та Діло 2
Системи Обидві системи Діло 1 та Діло 2
СУБД система управління базою даних

Загальні відомості

Я підготував цю оцінювальну доповідь по відвідинах українських судів у різних регіонах, коли я мав нагоди спостерігати Системи в роботі. Основну інформацію я отримав на робочій зустрічі в компанії «Юртех» 12 березня 2009 р.

Компанія «Юртех» розпочала свою діяльність у 1996 р.; в штаті компанії 20 осіб. Компанія має власний сайт <http://www.yurteh.net/>.

Діло 1 є основною системою діловодства, спеціально розробленою для адміністративних і господарських судів. Наразі цю систему використовують близько 40 господарських і 31 адміністративний суд.

Система Діло 1 розроблена в Borland Delphi і використовує сервер Yaffil SQL.

Система Діло 2 розроблена в Borland Delphi і використовує сервер Firebird SQL. Ця система базується на об'єктно-орієнтованій структурі, що побудована на реляційній базі даних.

Діло 2 позиціонується як окрема платформа діловодства, яку можна використовувати в будь-якій сфері діяльності. (Ідея системи та ж, що в Lotus Domino\Notes.)

Оцінка ПЗ

Оцінка ПЗ показала, що використовуються наступні версії програмних продуктів:

- Діло 1, 1.85
- Діло 2, 1.12
- Windows XP professional SP2

Архітектура

Системи розроблені на платформі Borland Delphi 2006. Діло 1 базується на дворівневій архітектурі. Кожний клієнт являє собою автономну прикладну програму, з'єднану із СУБД через протокол TCP/IP. СУБД являє собою сервер Firebird SQL.

Діло 2 базується на 3-рівневій архітектурі з СУБД-сервером Firebird SQL Server. I Yaffil, і Firebird є продуктами з відкритих джерел.

Клієнтська програма має встановлюватись на кожному персональному комп'ютері, що вимагає доступу до сервера. В разі виправлень чи змін переінсталяція чи оновлення всіх клієнтів має проходити так званими «патчами». Автоматичне оновлення клієнтських програм буде вбудовано у версії 1.13 системи Діло 2.

Інсталяція і процедура оновлення

Обидві Системи мають клієнтський бік і серверний бік. В системі Діло 2 і сервер прикладних програм, і СУБД зазвичай інсталиються в один серверний комп'ютер. Коли оновлення готове, воно йде на публічний веб-сервер, а кожний суд отримує відповідне сповіщення, після чого працівник суду завантажує файл оновлення і далі діє згідно із супутніми інструкціями. Звичайно оновлення складається з файлу SQL для змінення структури бази даних і з нової клієнтської прикладної програми.

В очікуваній новій версії системи Діло 2 буде імплементоване автоматичне оновлення клієнтів, і всі клієнтські комп'ютери автоматично завантажуватимуть оновлення з серверу суду.

Введення даних

Дані вводяться за допомогою клавіатури і випадуючих списків. До матеріалів справи можна додавати документи, з можливістю індексованого пошуку прикладених файлів doc і rtf.

Модуль сканування не інстальований і не використовується. Деякі суди використовують ПЗ CRep, але це скоріш виняток, аніж правило.

Автоматичний розподіл справ

«Юртех»-ом розроблені три механізми автоматичного розподілу справ, з можливістю переходу від одного до іншого і, крім того, можливістю розподілу справ вручну. Кожний суд сам вирішує, в який спосіб справи розписуються суддям.

Засіб автоматизованого документообігу

Засіб автоматизованого обігу документів вбудовується залежно від конкретних потреб судів. Кожна з низки середовищних ролей (Загальна канцелярія, Спеціальна канцелярія, Суддя, Архів, тощо) має належний набір дозволів. Статусом користувачів наділені лише судді. Відтак, якщо, приміром, якийсь документ піде із Загальної канцелярії до Канцелярії в кримінальних справах, цей документ зможе побачити кожний, хто має право користування матеріалами, заведеними до відповідної бази даних, а не лише той, хто працює сьогодні.

Звіти/ Документи/ Шаблони

Засіб Звіти/ Документи/ Шаблони розроблений і широко застосовується. Вся статистика укладається автоматично, з **можливістю** прямого Інтернет-завантаження. «Юртех» застосовує власний ноу-хау із розробки системи редагування документу на місці, яка нагадує Word і уможливорює приєднання полів бази даних прямо до документу. При цьому імплементовано опції редагування і заміни полів бази даних на місці. Нові статистичні звіти легко оформлюються за допомогою режимів копіювання і вставки.

Реплікація, резервне дублювання і відновлення

Системи мають потужний механізм реплікації, резервного дублювання і відновлення.

Реплікація:

Реплікація здійснюється щодобово (переважно в нічний час, за мінімального навантаження на Систему). Система розрахована на всі три рівні судів – загальні, апеляційні та вищу інстанцію. Крім того, існують ще й сфери спеціалізації – господарська та адміністративна.

На кожну групу спеціалізованих судів є один основний сервер, на якому щоночі реплікуються всі дані. Максимальний розмір бази даних по судах становить 19 Gb. Максимальна база даних основного серверу становила 52 Gb. При реплікації також спрацьовує засіб документообігу для апеляційного й касаційного провадження; крім того, матеріали справ надходять до судів.

Резервне дублювання і відновлення:

«Юртех» повідомляє користувачів про свої правила щодо резервного дублювання й відновлення інформації. Моментальних знімків стану пам'яті має бути до чотирьох щодня. Варто зазначити, що «Юртех»-ом розроблений спеціальний вбудоване ПЗ для управління СУБД. Він уможливорює автоматичне і заплановане резервне дублювання та відновлення інформації.

Інтернет-доступ

Інтернет-доступ не імплементований. Система добре працює в локальній мережі; відтак, потреби в доступі до/ з Інтернету не існувало. Сайт Вищого господарського суду України може певною мірою вважатися доступним із Мережі, оскільки він дає змогу широкому загалу подивитися деякі дані безпосередньо з СУБД.

Питання безпеки

Модуль електронного підпису вбудовано, але в Системах не використовується за браком цифрових підписів у судах.

Система розробки «Юртех» не пройшла перевірки ДССЗЗІУ (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України) і, по правді кажучи, не пройде її, якщо така перевірка знадобиться.

Yaffil СУБД не підтримується з грудня 2003 р., і оновлень немає. І Yaffil, і Firebird є ПЗ з відкритих джерел, що ускладнює сертифікацію ДССЗЗІУ.

Висновки

Внаслідок здійсненої мною оцінки я можу стверджувати, що Система є легкою в користуванні й конфігурації. Вона продуктивна і має найбільшу кількість користувачів з усіх інших ПЗ третіх сторін. До 2007 р. система Діло 1 була системою автоматизації документообігу в судах країни. Цю систему розробили та встановили в рамках відповідної державної програми, з належною програмною і конструкторською підтримкою.

Я вважаю, що наразі Система працює нормально, але в контексті уніфікованих Систем слід було би виконати деякі рекомендації:

1. Перейти до краще підтримуваної СУБД, наприклад, Oracle;
2. Вбудувати скануючий під-модуль і сканувати всю вхідну кореспонденцію; це вкрай корисно для контекстно-залежного пошуку;
3. Потрібен модуль на базі Інтернету, або ж перехід до платформи .Net.